

YMPÄRISTÖNSUOJELUN EDISTÄMISAVUSTUKSET

Avustuksia ympäristönsuojelun edistämiseen on myönnetty vuodesta 1992 lukien. Vuosina 1996 – 2000 alueelliset ympäristökeskukset ja ympäristöministeriö ovat myöntäneet mainittuja avustuksia yhteensä 137 milj. mk kaikkiaan 678 ympäristönsuojelua edistävään kehittämis- ja kokeilu- sekä investointi- ja kunnostushankkeeseen. Avustuksen saajina ovat olleet pääasiallisesti yritykset ja kunnat.

Ympäristönsuojelun edistämistä koskevan tarkastuksen tavoitteena on ollut selvittää, toimiiko ympäristönsuojelun edistämistä varten säännösten mukaisesti ja siten, että avustukset kohdentuisivat niille osoitettuun käyttötarkoitukseen.

Tarkastuksen perusteella ympäristöministeriön harjoittaman ympäristökeskusten toiminnan seurannan ja ohjauksen voidaan todeta olleen vähäistä. Seurauksena on ollut se, että edistämistä varten myöntämiseen, maksamiseen ja käytön valvontaan on liittynyt siinä määrin puutteellisuksia, epäselvyyksiä ja erilaisia menettelyjä, että ne ovat haitanneet koko järjestelmän toimivuutta, lisänneet riskiä epätarkoituksenmukaisiin ja jopa säännösten vastaisiin avustuspäätöksiin sekä asettaneet avustuksen hakijat eri puolella Suomea eriarvoiseen asemaan.

Tarkastuksessa on tullut esiin, että yhdessä ympäristökeskuksessa avustusta on voitu myöntää samanlaisen hankkeen toteuttamiseen, joka toisessa on jäänyt ilman avustusta. Eräät keskukset ovat esimerkiksi myöntäneet avustuksia vanhojen kaatopaikkojen sulkemishankkeisiin ministeriön näkemyksen mukaan perusteettomasti.

Avustushakemusten pitkät käsittelyajat ovat vaikeuttaneet hankkeiden käynnistämistä ja toteuttamista. Avustuspäätös on myös voinut tulla pitkän käsittelyajan jälkeen avustuksen hakijalle yllätyksenä siinä vaiheessa, kun hanke on edennyt jo varsin pitkälle. Joissakin tapauksissa avustusta on myönnetty jo valmiille hankkeille, jolloin avustuk-

sella ei ole enää ollut merkitystä hankkeen käynnistämislle tai toteuttamiselle.

Keskeinen edistämisyavustusjärjestelmän toimeenpanon epäselvyys on koskenut sitä, mitä kustannuksia on pidettävä hankkeen hyväksyttävänä kustannuksina ja miten niiden oikeellisuus olisi tullut varmentaa. Osassa keskuksia on pidetty välttämättömänä varmistaa systemaattisesti avustuksen saajien esittämien ja tilintarkastajan lausunnolla vahvistettujen kustannusten oikeellisuutta, osassa taas ei. Ne keskuksat, jotka ovat erikseen tarkastaneet hyväksyttäviä kustannuksia, ovat havainneet, että avustuksen saajat ovat sisällyttäneet maksatushakemuksiinsa perusteettomia kustannuksia.

Edistämisyavustusten myöntämisessä on korostunut eräissä tapauksissa se, että keskusten käyttöön osoitettu siirtomääräraha on saatu käytetyksi kokonaisuudessaan. Epäkohta on ilmennyt tilanteissa, joissa avustuksen saajat eivät ole ilmoittaneet hankkeiden muutoksista säännösten mukaisesti ja muutokset ovat tulleet viranomaisten tietoon yllätyksellisesti aivan avustuksen käyttöajan lopulla. Seurauksena on ollut se, että avustuksia on kohdennettu uudelleen mm. valmiille hankkeille tai avustuksia on myönnetty ja maksettu nopealla aikataululla valvonnasta tinkien, jopa säännösten vastaisesti.

Edistämisyavustusten tuloksellisuutta on yleisesti heikentänyt se, ettei tuettujen hankkeiden tuloksia ole kyetty hyödyntämään tarkoitettulla tavalla. Tarkoitukseen soveltuvan seurantajärjestelmän puuttuessa hyöty hankkeesta on useasti jäänyt pitkälti vain avustuksen saajalle, vaikka tuettujen hankkeiden tulokset on tarkoitettu laajemmin hyödynnettäviksi.